

شاشیپن بهربه لاف د رینقیسینیدا ل دهف قوتاییڼ پشکا زمانې کوردی ل کولیڅا په روه ردا
بنیات، ل دوپ را و بو چوونڼ ماموستاییڼ وان

پ. ه. د شیرزاد صبری، زمانی کوردی، کۆلیژا پەرەردا بنیات - زانکۆیا دهۆک (ماموستای سەرەدان ل زانکۆیا نوڕوز)، هەریا کوردستانا عێراق
 م. ه. نسرین محمد عبدالله، زمانی کوردی، کۆلیژا پەرەردا بنیات - زانکۆیا دهۆک، هەریا کوردستانا عێراق

پوختا

ئارمانچ ئەنئەنىۋىي فەكۇلىتى، ئەمەلىي دىياركارنا شاشىيىن بەرپەلاڧ درىڧتسىيىسىدا ل دەڧ قۇتايىتىن پىشكا زىمانى كۆردى ل پەرەردا بىناىت، ل دۇيڧ را و بۇ چۈۈىن مامۇستايان، و غۇنە ئەڧنى فەكۇلىتى يا يىڭىھاتىيە ژ (33) مامۇستايىن وانايان ل قۇناغا ئىچكى و دوۋىن دېتىن ل دوۋاما سېنىدەھيان و ئىشاران، كۇھەرمارا مامۇستايىن بۇلا ئىچكى (17)نە مامۇستايىن بۇلا دوۋىن (16) نە، ژۇ جىيەجىكرنا ئارمانچا فەكۇلىتى، فەكۇلەران ب دانانا راپرسىنى راپوۋىنە كۇ ژ (32) بېگەھيان يىڭىدەھىت ب شىۋەكى كۇ بەرسىڧ لىسەر سى يىڭىكۇھۇران يىڭىدەھىت، ئەۋژى (ب شىۋەكەكى ژۇر، ب شىۋەكەكى نافىچى، ب شىۋەكەكى كىم)، ھەروسا فەكۇلەران راستكۇى و خۇجىيا فەكۇلىتى جىيەجىكرىيە ژ تايەتمەندىن سايكومەترى ل دور پراكىتىكرنا راپرسىنى ل سەرغۇونا دىياركى كۇ يا يىڭىھاتىيە ژ (10)شالارازيان د بورى زىمانى كۆردى و رىكىن وانەگۇتا زىمانى كۆردى و پىشتى پراكىتىكرنا دوۋماھىيىن و كۆمكرنا پىزايىن وداتا و شىۋەكەكرنا ئەۋان و ب كارھىيىنانا ئامارى يا فاكىرەيىن گرېدانا پىرسۇنى و نافەندا مەرھىچى (الوسط المرجح) و تاقىكرنا (t-test) ژۇ دوۋغۇنىن سەرپەخۇ ئامازە ب ئەقان ئەنجاھاماتە دان:

- رېژىمىيەيا ڤاو بۇچوونىن مامۇستايىن پۇلا ئىككى (ۋاكتىن سەمپلى) ل دور شاشىيىن بەرەلاڧ د رېنڧىسىيىنل د دەڧ قوتايىن ئەوان ل پشكا زمانى كوردى ل پەرورەدا بىيات (73%) يە. دىسان جوداھىيا راماندارا ئامارى د ناڧەر را و بۇچوونىن مامۇستايىن پۇلا ئىكىدا ل پشكا زمانى كوردى ھەيە، د شاشىيىن بەرەلاڧ د رېنڧىسىيىنل د دەڧ قوتايىن ل كولىڧا پەرورەبىيات.
- رېژىمىيەيا ڤاو بۇچوونىن مامۇستايىن پۇلا دوويى (ئاكتىن سەمپلى) ل دور شاشىيىن بەرەلاڧ د رېنڧىسىيىنل د دەڧ قوتايىن ئەوان ل پشكا زمانى كوردى ل پەرورەدا بىيات (73.33%) يە.ھەر ساجوداھىيا راماندارا ئامارى د ناڧەر راوبۇچوونىن ماموستايىن قوناغا و دوويى ل پشكا زمانى كوردى ھەيە، د شاشىيىن بەرەلاڧ د رېنڧىسىيىنل د دەڧ قوتايىن.
- جوداھىيا راماندارا ئامارى د ناڧەر راوبۇچوونىن مامۇستايىن پۇلا ئىككى و دوويى ل پشكا زمانى كوردى نىنە ، د شاشىيىن بەرەلاڧ د رېنڧىسىيىنل د دەڧ قوتايىن.و پاشى ڧەكولەر راوبويىنە ب دەرئىخستنا ئەنجام وراسپاردن و پىشپازان دەر بارە ڧەكولنى.

په یقین کلیکدار: شاشی، رینتیس، شاشین رینتیسنا زمانه کوردی.

1. ئارىشا قەكۈلىنى

[illegible]

جودا همنه، ههتاكو دگوفاروړوژنامهيان ژيدا (عبدالمنعم، 2018: 228).

ههروسا شاشين بهر په لاف درنقيسيندا ژ ناريشين هره مهز نه، كو قوتاى بهرنگاردبيتى وئ هگرئ ئهفې چهندي دزږيتهفه بؤ پراكتيك نه كرنا ثيسيني و خواندنى ب شيويهكې بهرهوام. ،ديسان ئەف شاشيه ئهوي چهندي دغههينيت، كو قوتاى كياسى ل سهر خواندن و چافخشاندا پهرتوكان ب شيوهكي گشتي ههيه و ب شيوهكي تايهت د ويئهپين دهنگي ويتان وپهيقان ل دهمني

نقسنئي (زايد، 2006 : 71).

ئانكو ئارېشەيا شاشىن درېئىسىدا پەيدايت ژ لاوازىيا رېكوتېنكىيا كارامەيا
فېركېتە ب شىوھكى راست و دروست و گەھاندنا ئەوئ وەك پېندى، لەورا
ئەف چەندە دېتە ئاستەگەك د فېركنا زمانى دا. ھەروەسادەست نىشانكرنا ئەفئ
ئارېشى دېت بېتە ھەرگەھەك ژۇ چارەسەرى و زالبوونا ئەوئ ب رېكە كا
دروست و راستەكرېن ئەكادى. ئەفئ درېتيا ئارېشەيا فەكولېنى دئ ب ئەفان
بىرسارېن ل خوارئ ھېتە دياركن:

ئاستەڭكى د پروسىس فۇرم و شىوازى گەھاندانا زمانىندا پەيدا كەت، ئانكو دى
بىتە ئاستەڭكى د زمانى ئاخىن و ئىنسىنىدا. (النجار، 2001: 14).

رېئىسىن دەيتە ھەرتەرتەن دىمەنەك ژىمەنن كەسىيەتى، كۆز داب و نەرت
وتىلان و ھايان دەيتە ھەرتەرتەن و ھەرتەرتەن و پراكتىكە شىوازىن رەشەنەرى دكەت.
ھەروەسا رېئىسىن ياكى رەيدە ب خاوندنە ژ لايەنى خاوندانا بىدەنگ فە ئانكو ل
سەر فۇرمىن ساخەلەن پىتان و پەيقان و رستان دەيتە، كۆ ب رېكا لاساكرى
دەيتە فېركىن و ب رېكا ئىسىنى دى ھەيتە راستەكرى، ئەگەر ھاتە دىتن، كۆ
لغىرى شاشىيەك ھەي و ياكى رەيدە ب خاوندنە ژ لايەنى تىگە ھەشتەنە ھەرتە
ھەروەسا دىتن پىتان كۆ ھەلپ رېئىسىنى، ئىسىنى تىكەدەت و ب تىگە ھەشتەنە
دروست و راست ناھىتە فەگەھاسەن و دى بىتە ئەگەرى ھەرتە كۆ قوتابى ب
رېئىسىنى زەرەمەندىيەت د ژيانا خۇ ياكى رەيدە لاوژىيەت، كۆ دىت ياب ساناھى
نەيتە كەرەك يان ئەركەك ل كومانەكى، كەرەكەھەكى يان ل ئىسىنەكەكى پىندى
ب ئىسىنى نە ب دەست ب كەفەت كۆ ئەفەژى ژ دەرتەنجامى لاوژىيە ئەويە (عطا، 2006: 231-232).

دىسان دياربونا ئىسىنى رېئىسىنى د ئەقان سالىن دووماھىيە ژ سەدەن بورىدا
گرىگىيەك بەررە ل دەف فەكۆلەران، تايەتەندىن پىروگرام و شىوازكارىن وانە
گوتنا زمانان ل جىيانى بۇقە گىتە، ھوشيارىيە ئەوى ب كارامەيا ئىسىنەكە گىدە
، كۆ ئەفە جەندى جەننى د نەفەرا كارامەين زمانىدا دگرت و د ميانا سالىن
ھەشتەندا گۆھورىن و فەگەھاسەن رېشالى پەيدابوون دىتە ئىسىنىدا ، و گە
شەركا مىكانىزىمىن فېركىن و فېربوونا شىوازىن ئەوى ل دەف زارۇكان ل سەر
ئاستىن بەرمەندانا ئەركان پەيدابوون. زىدەبارى دەرتەنجامى فەكۆلەن و خاوندن
زمانى ھەرى و بىيانى ئەوين دتەفە بوارى دا ھاتىنە ئەنجامدان . دياردەيت كۆ
گۆھورىن د گرىگىيە فەكۆلەراندا پەيدابوونە ل سەر تەكەزا ئىسىنى دەستى (وینەين
رېئىسىن پەيقان) ژىو تەكەزى ل سەر ئىسىن دەرتەننى ، ھەروەسا ل سەر
دەيتە دىتن كۆ ئىسىن ھەك دەرتەنجامىن فېركارى يان ئەكادېمىيە كۆ پروسىسەكە
مىشكى ياكى داھىنەرانەيە (إبراهيم، 2004: 87).

دىمانا چافخەشەندەكى ل سەر بۇچوونىن مامۇستايان ل پىشكا زمانى كوردى ل
پەروەردا بىيات سەبارەت شاشىيىن رېئىسىنىدا ل دەف قوتابىيان و گە
وگازدەين ئەوان ل سەر بەلاقبونا ئەوان كۆ ئەف بەرەلاقبونا بويە دياردەك،
چونكى زۆرجاران مامۇستاگازدەيان ژ رېئىسىن قوتابىيان دكەن.

ھەروەسا گرىگىيە فەكۆلەن ل بەردەست ژەقان خالىن ل خوارى پىكەدەيت :

• "نەرى ئەو چ شاشىيىن بەرەلەف رېئىسىنىدا، دەف قوتابىيىن پىشكا
زمانى كوردى ل پەروەردا بىيات ل دويىف راو بۇچوونىن مامۇستايان ل
قوتابىيىن و دوونى ؟

• " نەرى ل قىزى جوداھىيا راماندارا ئامارى ل ئاستى (0.05) دناقەرا راو
بۇچوونىن مامۇستايىن قوتابىيىن د شاشىيىن بەرەلەف رېئىسىنىدا ل
دەف قوتابىيان و نەفەندەھەرتەننىدا (المتوسط الحسابي) ھەيە ؟

• " نەرى ل قىزى جوداھىيا راماندارا ئامارى ل ئاستى (0.05) دناقەرا راو
بۇچوونىن مامۇستايىن قوتابىيىن د شاشىيىن بەرەلەف رېئىسىنىدا ل
دەف قوتابىيان و نەفەندەھەرتەننىدا (المتوسط الحسابي) ھەيە ؟

• "نەرى ل قىزى جوداھىيا راماندارا ئامارى ل ئاستى (0.05) د نەفەرا
راو بۇچوونىن مامۇستايىن قوتابىيىن د شاشىيىن بەرەلەف
رېئىسىنىدا ل دەف قوتابىيىن پىشكا زمانى كوردى ل دويىف بىگۆھۇرا)
المتغير (قوتابىيان خاوندن ھەيە"؟

2. گرىگىيە فەكۆلەن

گرىگىيە سەرەكى ياكى زمانى، ھەرتەرتەن شىيانىن گەھاندانا زمانىيا ھون و ئاشكەريە، چ
ئەف گەھاندەنە ياكى زارەكى بىت يان ئىسى بىت. دىسان ئەفە د ميانا چوار ھونەرىن
سەرەكە دەيتە كرن ئەوژى: (بىستەن، ئاخىن، خاندەن، و ئىسىن)ن
(مەدكۆر، 2000: 5).

ئەفجە رېئىس ئىك ژ گرىگىيە بەشەن شارازىيا ئىسىنى يە، ئەگەر ياساين
رېزىمانى پىستەن ژىو تىگە ھەشتەنە واتاين، بىگومان رېئىسىن ياكى پىندىيە ژىو
ساخەلەمىيا وینەين پەيىف و پىستە و دەستەواژە و پەرە گرافان ب وینەكى (ئەلف
وین) ياكى راست و دورست (النجار، 2001: 14).

ھەروەسا دى خاوندەقان و ئىسەر پىن ئاگەھىت ژ ئەفە وینەي د ئافكارنا واتا و
مەبەستىدا، لەورا (ئەلف وین) ياكى دروست، خاوندەقانى ھوشياردەكەت ل سەر
بۇچوونا زەھنىيە و دەنگى و سىجائىكى و ئەلقوينا پەيىف و دى ھارىكارى ئەوى
كەت ل سەر ئافكارن و مانا و اتاپىي دىشكى ئەويىدا. دىسان ئەف چەندە دى
ھارىكارىيا ئىسەرى كەت ل سەر فەگەھاسەنە واتا ئەوى دقەت ب شىوەكى
راست و دروست و ورد بگەھىنە خاوندەقانى ، لەورا وینەين (ئەلف وین) ياكى
ھەلە ياكى پەيقان دىتە ئاستەنگى ل سەر تىگە ھەشتەنە پەيىف و مەبەستى ، پاشى دى

4. سنوورئ فەكۆلئىن

سنوورئ فەكۆلئىن برىتيە ژ مامۇستايئىن پۇلا ئىككى و دووئى ل كۆلئىز پەرورەدا بنات، پشكا زمانى كوردى ل زانكويە دەوك بۇ سالا خواندنى (2019 – 2020).

5. دەستىشانكرنا زارافان

1.5 شاشى

شاشى دئىشسىنئىدا دىتە ئەگەرى تىكدانا وانا مەبەسدارەروەسا وەكو پىندى دىتە ئەگەرى كىياسىيا ئىشسىنئى دەرپرئىندا (دا، عطية، 2008 : 181). دىسان شاشى دىتە پىناسەكن كۆ ئەو شاشسىنە ئەوئىن ژ لاوازىيا فىركرنى د ئىشسىنئىن پەيقاندا پەيدابىن چ ئەف هەلەهە د فورمى پەيئى دا بىت يان بەشك بىت ژ وئى (هجرس، 1985 : 2).

2.5 رېئىس

رېئىس ئەو برهئىنانا پەيقاندا د مىانا پىستىن و دىتن و دركانىن و وئەكرنا ئەواندا، و ب قەبارى كۆرپىا برهئىنانا پەيقاندا د مىشكى قۇتابى و چاكرنا رېئىسسىنا ئەواندا(عواد، 2012 : 219). دىسان رېئىس دىتە پىناسەكن، كۆ وئەكرنا دروستا پەيقانە، و ئىشسانا دروستا ئەوان ژ رايئىنانا رىكخسى دىتە وەرگرتن و دىتتا پەيقان و ئاگەهيا وئەيئىن ئەوانە و دىتتا پىتئىن پەيقانە ب دىتتەكا هوىر دىسان بكارهئىنانا پتر ژ هەستەكى د فىركنا رېئىسسىنئىدا دى وئەيئىن پەيئى كۆپى بىت د مىشكى قۇتابىدا و دى شارەزايا ئىشسانا پەيقان ل دەف ئەوى بشىوہەكى داخازكرى پەيدابىت، هەروەسا رېئىس دىتە هەزمارتن پىشەرەكى هوىو ژوانا ئاستى زاروكان ژ فىركرنى(الموسوي و صبرى و الغضبان، 2007 ص 9).

3.5 شاشسىن رېئىسسىنئى

شاشسىن رېئىسسىنئى وئەكرنا پەيئى ب شىوہەكى دژ ژ ياسا وئەكرنا ئىدەمى يان زارافى ل سەرھاتى، چ ب زىدەكرنا پىتەكى يان ب كىمكرنا پىتەكى بىت، ئانكو گوھورىنا پىتال جىئى وان پى دروست(ابرهىم، 1966 : 76).

شاشسىن رېئىسسىنئى: مەبەست ژئى ئەوہ، نە شىيانا كەسى يان تاكى ل سەر پەيرەوكرنا ياساين رېئىسسىنئى ب شىوہەكى دروست ل دەمى ئىشسىنئى، كۆ دىتە

- دەست نىشانكرنا شاشسىن بەرەلەف درېئىسسىنئىدا، ل دەف قۇتابىن پشكا زمانى كوردى.

- نىاسىن ل سەر گرنگىيا چافخشاندا خۇجوى د كارتىكرنا رېئەيئىن شاشسىن بەرەلەف د رېئىسسىنئىدا.

- راپوستان ل سەر قەبارەئى شاشسىن رېئىسسى ل دەف قۇتابىن پشكا زمانى كوردى .

- پىنگاف هافىتن ژبو پتر فەكۆلئىن د بوارى شاشسىن بەرەلەف درېئىسسىنئىدا نەبتى ل دەف قۇتابىن پشكا زمانى كوردى ل كۆلئىز پەرورەدا بنات، بەلكو د قۇناغىن سەرەتايدا و ل دەف پشكىن دى ژى، هەروەسا د گوفا و لاپەر و راپورتىن ئەكادىمىيە ژىدا، ئانكو بىتە دەرگەهەكى گرنگىيانا فەكۆلئىن د ئەفى بواريدا و دانانا ياساين دروست ژبو رېئىسسىنا زمانى كوردى.

3. ئارمانجا فەكۆلئىن

ئارمانج ژ ئەفى فەكۆلئىن دياركرنا شاشسىن بەرەلەف درېئىسسىنئىدا، ل دەف قۇتابىن پشكا زمانى كوردى ل كۆلئىز پەرورەدا بنات ل دوىف راپو بۆجۆونىن مامۇستايان و ئەف چەندە دى د مىانا پەرسقاداتىدا ل سەرئەفان پىرسارىن ل خوارى بىت :

• "ئەرى ئەو چ شاشسىن بەرەلەف درېئىسسىنئىدا، ل دەف قۇتابىن پشكا زمانى كوردى ل پەرورەدا بنات ل دوىف راپو بۆجۆونىن مامۇستايان ل قۇناغا ئىككى و دووئى ؟

• "ئەرى ل قىرى جوداھىيا راماندارا ئامارى ل ئاستى (0.05) دناقەرا راپو بۆجۆونىن مامۇستايىن قۇناغا ئىككىدا د شاشسىن بەرەلەف درېئىسسىنئىدا ل دەف قۇتابىيان و ئاقەندەھەزمارتنئىدا (المتوسط الحسابى) هەهە ؟

• "ئەرى ل قىرى جوداھىيا راماندارا ئامارى ل ئاستى (0.05) دناقەرا راپو بۆجۆونىن مامۇستايىن قۇناغا دووئىدا د شاشسىن بەرەلەف درېئىسسىنئىدا ل دەف قۇتابىيان و ئاقەندەھەزمارتنئىدا (المتوسط الحسابى) هەهە ؟

• "ئەرى ل قىرى جوداھىيا راماندارا ئامارى ل ئاستى (0.05) دناقەرا راپو بۆجۆونىن مامۇستايىن قۇناغا ئىككى و دووئى د شاشسىن بەرەلەف درېئىسسىنئىدا ل دەف قۇتابىن پشكا زمانى كوردى ل دوىف بىگوھورا (المتغير) قۇناغا خواندنى هەهە ؟

نه‌گه‌ری تیکدانا واتاڤی و شیلاندنا په‌یځی ، پاشی دی بینه نه‌گه‌ری تیکدانا قیسیښی و په‌که‌فتیکرنا شیوازی رسته‌یڼ و ل دوماهی دی بینه فاکته‌ری نه‌باوهر پینکرنا خوانده‌قانی ب ششهری (عواد، 2012: 225) .

ههروهسا پتریا شاشیئین رېنقیسی- پین بهرېه لاف ، ئهوه یان زنده کرنا پېتهکا زنده یه یان بهرزه کرنا پېتهکیه یان ههله کرنا پېتهکی یان گوهرینا دوو پیتانه (Mor, & Fraenkel, 1982, p.935).

6. پیناسا بېرابوونی دته قی قه کولینیدا ژ شاشیپن رینقیسینی

مه‌به‌ست ژئی ده‌ست نیشانکرنا ئەوان شاشییڤن د رېښقیسینیدا به‌ره‌لافن ل ده‌ف قوتاییڤن پشکارمانی کوردی ل کولێژا په‌روه‌دا بنیات ل قوناغا یتکی و دووی و زانیئا ئەفان شاشییڤن د میانا په‌رسقدانین ماموستاییڤن وانه‌ییژدا ل سهر ئەوان بره‌گه‌ین پشهر ل سهر هاتنیه دانان ژبو مه‌به‌ستا فه‌کولینی.

1.6 به گره وندی تیوری و فہ کولینین بہری

ئەفەشە ۋ دوو بواران پىنكدهيت : بوارى ئىك (بەگرموندى تىورى) يە .
 بوارى دووئى (فەكوليتىن پەيوەندى ب ئەفى بوارىقە ھەى چ فەكوليتىن زماى
 ەرمەى بن يان ين زماى ئىنگلىزى)ىنە ، بەلى ، وەكو ديار فەكولىن ب زماى
 كوردى دئەفى بوارىدان ين ل گورەى پىزانىن فەكولەرىپن ئە فى فەكوليتى ، بشتى
 چاخشاندن ل سەر زوربەيا فەكولىن و خواندن و تورىن ئەترىتى و كورسىن
 زاستى، كور ئەفنى پىشكىشكرنال خوارى پىنكدهيت:

1.1.6 بھاری ٹیکے

دیت هہمی زانست دکارہینانا رپنکین زانستیدا دھہفیشکین ژپنخہمہت گہہاندنا زانیراپین نوی ژبو چارہسہریا ئارپشہپین ہہی، بہلی ہەر زانستہک ین جوداہہ ژ ین دی دتہکیک ، و وردیبا ئالافین یڈابوونین خودا، رپنقیس زانستہ ین پینکھاتیہ ژ یاساپین وئہکرنا درکاندن ب پیتین ئهلوقی، ئہوا کو واتامہ بہستدار پیکدھینت (Donald et al, 2004:15).

ئەفجا ئىنىسىنا رېئىقىسىنى، ئەو ئالافەكە ژ ئالاقىن دەرپرېنى و ۋەرگىزنا ھزرا ئەۋىن د
مىشكى يان ئەقلى مروقىدا كاردەكن، و ھەرەكى يا ديار ھويىن گەھاندنى دگرنگن د
ناقبەرا تاك و كۆمەلان و نەتەۋە و كۆمەلگەھاندا، ئەفجا ھەتاكو تاكەكەس فېرى
ئىسىانەكا دروست يىت و ب شىۋەيەكى راست و دروست بكاربىنىت پىندى ب
جىيەچىكرنا ھندەك شىانان ھەيە، ۋەكو(شىاننن ۋىئەكرنا بىتان)،(شىاننن دېكاندنا
بىتان)،(شىاننن چىكرنا رىستان)،(شىاننن دەرپرېنى ل سەر و اتايا ھزرى ب دەرپرېنەكا
روھون وئاشكرا).ئەفجا مەبەستا فېكرنا رېئىقىسىنى ئەو جىيەچىكرنا شىاننن ئىشسانى

ل دهف قوتابی ل سهر ټیساندا نئوی د قیت بنځیست د هلویتین سروسشی یین
ټیساندا دروست ل دویش یاساین ټیساندا زمانې کو فیردیت ، ههروهسا د نهوان
ههلویتین سروسشیدا یا کو پیدفی دیتی د ټیسانا د ناف قوتابځانیدا و ژ دهرهفی
قوتابځانیدا، ل دهمې بهرسقذانی ل سهر ههرپرسیارهکا دهست خهقی بیت ،
شروځهکرنا راهینانهکی بیت، ټیساندا بابهتهکی دهرېنی بیت یان پیشکیشکرنا
تافیکرتهکا دهست ټیسینی بیت یان ټیسینا نامهکی بو هه څالهکی بیت ، لهورا قوتابی
پیدفی ب زانینا یاسا ټیسیان په ټان دیت د نهقان ههلویتین ل سهریدا هاتینه
بهسکرنا (صوالحه، 2016:286).

شاشيڻ رېنڊيسينٽي ٽيڪ ڙ چوار بهشين ههلهين زماڻانيه، وهڪ ههلهين مؤرفؤلوجي، رڙماني، سياڻيڪي. ڪودشياندا نينه پڙينه دهنگي پيت، نهگه نههيتته ويئهڪرن ول ڦيرئ بكارهينانا درڪاندن ل شويئا پيتي و بهري ويئهڪرنا دهنگي نڙڪترين رڙيڪه بوئهڦهي چهندي (عبدالمنعم، 2018 : 246).

هەروەسا شاشییین د رینگیشیینیدا ، ئەو شاشییین دبنە ئەگەری سەرنشیفای وانا و شینلاندنا دەزرکرتیدا ، ئەوین هەردەم د ئەلفوینا پەیقادنا دەردکەفیت ، چ زێدەکران یان ژێرنا پیتان بیت و سەرنشیفای چارچۆفی پەیفی دکەت . هەروەسا گوهورینا پیتان دکەت کو دیتە ئاستەنگەک د فێرکنا کوتاییدا (زاید، 2006: 71) .

ل قیری کومہ کا ئارمانجاہیہ ژبو فیږکړنا ریښتینیی ژته وان ژی:

- دهرپرین ژ هزرکرفی ب په یفا نفیسی
- وینه کرنا په شان ب وینه کچی راست و دروست و گونجای ژ یاساین رنقیسینی.
- ینگری ب جیه جیکرنا یاساین رنقیسینی ژ نهوان هنیاین د پیف و پرسته و دهسته واژه یین د زمانی دا ههین .
- راهینانا قوتا بیان ل سهر خواندنا ب دنگ.
- زیده کرنا شانین قوتا بیان ل سهر دهرپرین و تیگه هشتن ووهرگرتنا بابه تین دی یین خواندنی.
- فیرکرنا قوتا بیان ل سهر شیناسدنا بله ز ینکو توشی ههله یین رنقیسینی بیت ، ژبو بهر هنگاریا نه رکنین ژ یانی یین جیاواز (الموسوی و صبری و الغضبان، 2007 ص 9).
- راهتنا قوتا بی ل سه رور دنی، رنکخستن، ناگه هیی ، فافارتنی و هیزا دیتنی.

- رايونى قوتايى ل سەرگودانى و چاكرنا بىستى.
- رايونىنا ھەستە ھەرىن رېنقىسىنى ل سەر رېنكويىكى و لىنگەريانى ، ھەروەكى ئەف ھەستە ھەرى ب رېكا ، گوھى، دەستان و چاقان پىكەھىت.
- دەرىنقىستىنا ھەلەپىن د رېنقىسىندا بەرەلەف ل دەف ئەوان بىخو .
- دەرىنقىستىنا پەيلىن جىاواز ژ ياساين رېنقىسىنى د ناھەرا پەيلىندا .
- رايونىنا قوتايى ل سەر شىوازين فىركنا خودى، ئەوژى ل دەمى پراكتىكرنا ئەوان ل سەر راستەكرنا ھەلەپىن بىخو .
- شەركەكرنا وردەكارىن ب زەھەت و تىگەھشتە ناھەروكا تىكەستى رېنقىسىنى.
- گەشەكرنا شارەزايە ھەركەكرنا د(تىگەھشتە، پراكتىكرنا، شەركەكرنا ، پىكەھەتە ھەلەسەنگەندىن) ىدا(ھادە، خەلەل ەبەلئەف ەواخرون، 2006: 15-17).
- لاوازيە قوتايىيان و شەشەين رېنقىسى دىنە ئەگەرى پەيداكەرن ئەفان خەلەين ل خوارى دياركەرى :
- گوھەرىنا واتاين و شەلەندە يان ھەرى.
- تىگەداناھىسىنى دكەت .
- پەككەھتە تىگەھشتە رەستەين دكەت.
- دىنە ئەگەرى تىگەدانا باورەياھىسىرى (عواد، 2012: 225).
- ژەرئەفە جەندى دى قەكەلەر راپەت ب قەكرنا دەرگەھى ئەگەرىن لاوازيە قوتايىيان د شەشەيندا ھەكول خوارى دياردەيت:
- أ. ئەگەرىن گەرىداى ب قوتايىيانە:
- ئەفە دابەشى ئەفان ئەگەرىن ل خوارى دياركەرى:
- ئەگەرىن ئەفەلە يان مەشكى ھەكول لاوازيە بىرەزى و دەرەگ ھەركەتە، ئانكو لاوازيە مەشكى دى بىتە ئەگەرى دەرەگ ھەركەتە قوتايىيان بەرامبەر ھەفەلەين ئەوى د ھەمى بوارەين فىركەندا ئەفەجە دى بىتە دەرەگ ھەركەتە دى بەز ژەركەت.
- ئەگەرىن ساھەمى و جەستەى : ھەك ئستراتەجىەتەن گەشەكرنا لەشى و لاوازيە بەرەقى ، ئەفەجە لاوازيە گەشە دى بىتە ئەگەرى لاوازيە ساھەمەين و كىمەكرنا تەكەزى و بىزارى ھەمسارى دى ل دەف ئەوان پەيدەيت.
- لاوازيە جەستەى :
- لاوازيە دىنە : دىنە ئەگەرى لاوازيە جوداھەين دناھەرا پەت و بىرگە ھەلەپىندا .
- ئەگەرىن بىستى: دىنە ئەگەرى لاوازيە جوداھەين دناھەرا پەت و بىرگە ھەلەپىندا .
- ئەگەرىن دەروونى:
- ھەبەونا دوودى ، ترەس ، ئارەشەين ناھەقەين وژەنگەھى ل دەف قوتايىيان .
- دىنە نەرىن ژەلەين مەلە ل دەف قوتايىيان ، كە دىنە ئاستەنگەين زەمانى ل دەف ئەوى.
- ئارەزوويا قوتايىيان بىرەرى و شەقە و رەفەين ژ سىستەمەين رەكرەين د تەخەنە د ئازادىيا ئەوى وى دا.
- رەفەين ژ قوتايىيان و زورەيا نە ئامادەبەوى .
- نەئامادەبەونا پەلەدرەين فىركەرى، دىنە ئەگەرىن لاوازيە ھەركەتە خواندەين و لاوازيە رېنقىسىن و شەسەين (العەبەكى، 2017: 696) و(جەنە، 2006: 54).
- ب. ئەگەرىن تەبەت ب مامۇستەيە:
- نەبەونا جۇرا و جۇرەين د رەكەين وانەگوتەندا ل دەف مامۇستان .
- كەم گەركە ياكى ھەندەك مامۇستەين زەمانى كوردى ب راستەھەكرنا شەشەين زەمانى بىن قوتايىيان ئەنجامدەت.
- لاوازيە ئاستە ئەكادىيە ھەروەردەين ل دەف ھەندەك مامۇستەين زەمانى كوردى ، ژەر پەريە ئەوان دەرچووين پەيمانگەھانە يان بىسپورەين دزەمانى كوردەدا .
- ترەسا زورەيا مامۇستەيان ژەردەندەين سەرەرەشتەين پەروەردەين ، كە بىنە كاردەكەن ژەو رازىكرنا ئەوان ، كە ئەف چەندە بووئە ئەگەرىن ژ دەستانا گەركەين د پەرسەيا فىركەرى و رېنقىسىندا .
- لاوازيە شەينەين ھەندەك قوتايىيان ل سەر دەستەيشەكرنا كارامەين رېنقىسىنى .
- كەياسى دكارەينەنا ھەينەين فىركەندا ب رەكەين دىنە زەمانەدا، ب تەبەت د رېنقىسىنىدا (جەنە، 2006: 54).

ج. ئەگەر ئىن تەبەت ب پروگراممىن خواندنىقە.

د. ئەگەر ئىن گرئىداى ب كارگىرو سەرپەرشتىن قوتابخاناشە:

• پەيوەندىيا رېقەبەرىن قوتابخانى ب مامۇستاشە، ئەقجا پەيوەندىيا مامۇستاي ب كارگىرىقە رۆلەكنى گرنگ د پىشكەقتىن فېركنا قوتايىداھەيە .

• تەكەز د پروسىسا سەرپەرشتى لسەر مامۇستايىن زمانى ل دور سەردانىن پۇلان

زۆرىيا رېقەبەرىن قوتابخانان تايەتمەندىيا زمانى نىنە ، ئانكو نە مامۇستايىن زمانىنە، ئانكو رابەرىيا دروست پىدقى و گونجاي يازمانى نىنە .

• زۆرىيا وانەيىن روھنكرى بىتى بىشەبەستىن لسەر شىوازي (ئىستىرازى) دكەت، و ل دوپق پراكىكرنا داھىنان نىن.

• كىم بالادانا داھىنانىن ژلاين ھەندەك مامۇستايىن داھىنەرقە (جانە، 2006: 93).

ھ. ئەگەر ئىن گرئىداى ب نەبوونا رۆلى راگەھاندن وھۆيىن مىدىيانىن جودا جودا قە :

• بەلاف نە بوونا ھوشيارىن دناقەبرا ھالاق و سەمىيانى مالدا ب رېكەكا نمونەى و رەھەندى د پروسىسا فېركن و فېربوتىدا ، كو ئەف چەندە فاكىرەكنى گرنگ ژ دەستەدە ژۆ سەركەقتى ، ئەوژى ئەگەرھۆيىن راگەھاندنا دىتى و پېستىن و ئىسانى ب رېكاگەنگەشە و دىالوگى دەستىپىكەت ل سەر ئاستى راپا مال و قوتابخانە و جادى يىت ، ژەركو ھەمى ھەفېشكن دئارىشېن پەرورەدەيدا (جانە، 2006: 93) (إساعيل، 2005: 162) .

• كىياسى د پروگراممىن فېركنا پىشكەقتىدا د وھۆيىن راگەھاندنىدا. دىسان پىشېرگىن خواندنى ب رېكا تەلقرون و گوفا ر و رۆژنامەياندا، و نەبوونا بەرنامىن دراممىيىن سەرنجراكىش ئەوين ب مفا دىيافى خواندنى ورنىقىسىنىدا (إساعيل، 2005: 162).

دەربارى ئەقان ئەگەر ئىن سەرى ھاتىنە دياركن ، چىدبىت ھەندەك ژئەوان ئەگەر ئىن ئەوين دكەقە د رېكا رىنقىسنا زمانى كوردىدا ل دەف قوتايىيان ، بەلى دەربارى ئەگەر ئىن ھەلەيىن رىنقىسىنى ئەوين تايەت ب تايەتمەندىيىن زمانىقە، چىدبىت ھەندەك تايەتمەندىيىن رىنقىسىنا زمانى عەرەبى ل گەل زمانى

كوردى لىك نىزىكەك ھەيىت، چونكى زمانى كوردى دئەفى سەردەمىدا بارىتر ب (ئەلف وىيا) زمانى عەرەبى دھىتە ئىسان ، بەلى يىگومان زمانى كوردى ژى تايەتمەندىيا خۇ ياجودا ھەيە وەكو ھەرزمانەكى دى ، چونكى دىنگىن زمانى كوردى جودانە ژ دىنگىن زمانى دى ، بۆمۈونە، دىنگى (ج) د ھەردوو زماناندا ھەيە ، بەلى دىنگى (چ) د زمانى عەربىدا نىنە، ھەوسا دىنگى (ك) ژى. ھەلەيىن د رىنقىسىنىدا ھەندەك جارن ژ ئەگەرى پىشكەقتىن ئىسانىيە يان ژى ھەلەيىن كۆيىكرىنە، ئانكو دىت سىستەمى فونەتىكا ھەمى پروگراممىن كۆمپيوتەران وەكو ئىك نەيىت.

1.1.1.6 سىستەمى فافارتىن و توماركنى

سىستەمى توماركن و فافارتىن پەقان دھىتە ھەژمارتن ب ئاساتىن رىك يان شىوازي ژو ھەلسەنگاندنا رىنقىسىنى ، ئەو دىتە، چ پەقەن ئىسى بىشەوەكى دروست يان نە دروست . ئەف شىوازي ب دايىكرنا شىوازي دابەشكرنا دوويانە يا ماوەنى نزم ژ بىزانىنا رادىيت ، چونكى سەرنەگرتنا جىوازي دناقەبرا ئەقان خالىن ل خوارى دياركرى :

• ئىك ژ ھەلەيىن رىنقىسىنى د ھەمان پەيف دا دجۇرا و جۇرن.

• قەشارتتا ھەلەيىن بەرەلاف.

• ھەلەيىن گرئىداى ب جۇرىن جۇدا جۇدا ژ چارەسەريا زانىرييان.

پىنگاكا ئىكى لسەر تاك كرن و فافارتىن، دىت فافارتىن ھەلەيىن رىنقىسى ب شىوەكى تاك وەك رىنقىسى يان دىنگى يىت ، پاراستن ل سەر ھەلەيىن رىنقىسى ل سەر دركندن دروستا پەقە، بەلى گوھورىنا ئىسانى ب شىوەيەكى گوھارتنا ھىيايىن ئەلتەرتەپق بۆ ھەمان دىنگان و گوھرىنا ھەلەيىن دىنگان، فۆرمى دىنگى پەقە، كو دركندن پەقا ئىسى دھىتەكرن ب شىوەكى جودا يان جىوازي ل سەر پەقا مەبەستدار (protopapas, et al., 2013, p.2).

2.1.6 بوارى دوويى - فەكۆلىنىن بەرى

فەكۆلەران چافخشانەك ل سەر ژمارەكا فەكۆلىنىن بەرى د ئەفى بواريدا ئەنجامدايە ، ئەوين ژ ھەلەيىن رىنقىسىنى د زمانى عەرى و زمانى بىياندا ھاتىنە ئەنجامدان ، بەلى ب لى بورىقە چ فەكۆلىن ب زمانى كوردى دئەفى بواريدا نە ھاتىنە ئەنجامدان، لەورا فەكۆلەران پەنا بۆ فەكۆلىنىن زمانى عەرەبى و بىانى برىنە، دىسان ژەركو رىنقىسىنا زمانى كوردى ب ئەلف وىيا عەرەبى يە كو لىك نىزىكەك ھەيە ، لەورا ھەول ھاتىدەدان كورتەك ل سەر ئەقان فەكۆلىنان دياركەين:

أ. فەكۆلىنا (الظفيري، 2002): ئەف فەكۆلىنە ھاتىيە ئەنجامدان ل كۆلىنا پەرودەدا بىنا ل ولەلاقى كۆيتى، ئارمانجا ئەف فەكۆلىنى زاننانا شاشىيىن بەرەلەف درىنقىسىنىدا، د زمانى عەرەبىدا ل دەف قوتايىن پولا سى و چوارى نافجى، ھەرەسا دەستىشانكرنا پەيوەندى د ناڧە را جۆرى ھەلەين ژلاين چەندى و جورىڧە و دناڧە را گوھورىيىن رەگەزى قوتايى، وسەرپۇرا مامۇستاي، دەستكەڧتا خواندى و نموونا ئەوى ياپىكھاتى بوو ژ (46) قوتايان ژەردو رەگەزان ژ (10) قوتايانن جودا ب شىوەكى ھەرەمەى نموونە ھەلۇارت بوون، ھەرەسا فەكۆلەرى تاقىكرەكا تايەت ب چاوانيا پىڧانا شاشىيىن رىنقىسى ئەنجامدا بوو، وسەنگا رىژەى و تاقىكرنا (t-test) بۇ دوو نموونىن سەرەخوئەنجامدا، ل دوماهىي گەھەشتە ئەفان دەرئەنجامى ل خوارى:

- ھەبوونا لىستەكا شاشىيىن بەرەلەف درىنقىسىنىدا ل دەف قوتايىن پولا سى و جوارى كۆ ژ (33) ھەلەين ياپىكھاتىبوو.
- رىژەيا مەزن يا شاشىيىن بەرەلەف گەھەشتە (96%).
- ھەبوونا پەيوەندىيا راماندارا ئامارى (دالالة احصائية) د ناڧە را شاشىيىن رىنقىسىنى و گوھورىيىن وەكو رەگەز، سەرپۇرا مامۇستاي و دەستكەڧتەين خواندنا قوتايو پۇلن قوتاياندا (الظفيري، 2002: 193-224).

ب. فەكۆلىنا (الموسوي و صبري و الغضبان، 2007): ئەف فەكۆلىنە ل قوتايانن سەرەتاي ل پارىزگەھا مىسان ل ولەلاقى عراقى ھاتىيە ئەنجامدان، ئىك ژئارمانجا ئەف فەكۆلىنى زاننا شاشىيىن بەرەلەف درىنقىسىنىدا ل دەف قوتايىن ل قوتايىن سەرەتاي ل دويڧ راوېوچوونا مامۇستايىن باھەق، ھەرەسا سەمپلا ئەف فەكۆلىنى ياپىكھاتىبوو ژ (80) مامۇستايان ژ ھەردو رەگەزان و فەكۆلەران (40) مامۇستا ھەلۇارتىن وەك سەمپلەكا تەماشەكرى. ديسان ئالاقى فەكۆلىنى ژ فۇرمەكا راپرسىنا فەكرى ل سەر ئەوان ھاتە يېشكىشكرن، كۆ ژ ئەف پىرسىارى يېكھاتىبوو، ئە و چ شاشىيىن بەرەلەف درىنقىسىنىدا كۆ د كەڧنە درىكا قوتايىن سەرەتاي؟ و ژبو بشتەستى ل سەر پەرسىدانا ئەف راپرسىنا فەكرى، راپرسىنا رەسەن ھاتەدان، بەلى بەرى ئەف راپرسىنە ھەتتە يېشكىشكرن، دووپاتى ل سەر راسكوييا ئەوى ھاتبووكرن ژلاين شارەزا و تايەتمەندىيىن

رىكىن وانە گوتنا زمانى عەرەبى، زانستىن دەرپووناسا پەرودەدى و پىڧان ھەلەسەنگاندن، ھەرەسا ژبو خۇجھىيا فەكۆلىنى، فەكۆلەران ب رىكا دووباركرنا تىسى (Test.Re test) ھەژمارت، كۆ نرا ئەوى گەھەشتە (87%) ئ، و پىشتى ھىنگى فەكۆلەران راپرسىن ل سەر سەمپلا رەسەن يا فەكۆلىنى جىيەجىكر، ئەوا ژ (40) مامۇستايان ژ ھەردو رەگەزا پىكھاتى و پاشى فەكۆلەران داتا ب شىوەيكى ئامارى چارەكرن و ئەنجام ھاتە روھۆكرن ل سەر ھەبوونا كۆمەكا شاشىيىن بەرەلەف درىنقىسىنىدا، ل دەف قوتايىنن قوتايىن سەرەتاي، كۆ بلندترىن پلا ئەوان شاشىيىن بەرەلەف درىنقىسىنىدا ل دەف قوتايىيا، ئەفە بوو (دانانا پىتتا نون ل شوىنا ھەرسى تەنويىن زمانى عەرەبى؛ زەمە، فەتخە و كەسرە) كۆ ب رىژەيا (83-95) ئ بوو، ديسان برگەيا (گوھورىنا ھەرەكا بۇ پىتتىن رەسەن) ب پلەيا دووم دەيت كۆ ب رىژەيا (83%) ئ بوو، وبرگەيا (شاشىيىن رىنقىسىنىدا، كۆ پىتتىن وەك ھەف د وىنەكرىدا د جىوازان و دەنگى دا وەكى ئەفان پىتتا (خ، ج، ح) ب پلەيا سىيەم دەيت ب رىژەيا (82,33%) ئ بوو (فەكۆلىنا الموسوي و صبري و الغضبان، 2007: 27-5).

ج. فەكۆلىنا (حمد و رحمة، 2013): ئەف فەكۆلىنە ھاتىيە ئەنجامدان ل ولەلاقى عراقى و ئىك ژ ئارمانجا ئەف فەكۆلىنى زاننانا شاشىيىن بەرەلەف درىنقىسىنىدا ل دەف قوتايىن ل كۆلىزىن پەرودەدى ل زانكويىن عراقى، پىشكىن و چارەسەريا شاشىيىن بەرەلەف درىنقىسىنىدا بكت. ھەرەسا ب دانانا راھىنانىن تايەت ب چارەسەريا ئەوان شاشىيىن دەينە پىشكىنكرن. فەكۆلەر را بووينە ب ھەلۇارتنا دەرپىتىن شىسى— وەكو ئالافەك ب كارھىنايە ژبو راوەستاندن ل سەر ئەفان شاشىيان، ئەوان دىت پاشترىن ھويى دەرئىخستنا ئەفان شاشىيان، ئەو كۆ دانا ئازاديا قوتايى د باھەق دەرپىنىدا. ھەرەسا فەكۆلەران نموونەكا ھەرەمەى ھەلۇارت ژ كۆلىزىن عراقى، كۆ ژ جوار كۆلىزان پىكھەيت و ژمارا سەمپلا فەكۆلىنى ژ (194) قوتايىيان بوو ژ ھەردو رەگەزان، فەكۆلەران داخواز ژ نموونا فەكۆلىنى كر، ب شىسىنا باھەتەكى دەرپىنى، پاشى راپوون ب دەرئىخستنا شاشىيىن بەرەلەف درىنقىسىنىدا، ل دەف قوتايىيان، پاشى ب ڧاڧارتنا ئەفان شاشىيان راپوون و ب شىوەيكى ئامارى داتا ھاتن

ئەنجامدان، ديسان ل دوماهى ئەو گەهشتە ئەفان ئەنجامىن ل خوارى
دىاركرى :

- ئەگەرئ شاشىيىن بەرەلاف د رېئىسىيىدا زۆرن و مامۇستا
رەگەزەكى سەركىيە د ئەفى چەندىدا .

- كىياسىيا چاخشانداندا خواندا دەرەكى ل دەف قوتابىيان ، ھەرەكو يا
دىار كو خواندا دەرەكى رولەكى گرگ د وەرگرتا وىنەيىن پەيقان و
پىرئىنانا ئەواندا ھەيە .

- كىم شارەزايا شىئسانى ل دەف قوتابىيان ، كو دىتە ئەكەر نەرتى ل
سەردەستكەفتنا قوتوتابىيان دەھمى وانەياندا .

- دياردا شاشىيىن رېئىسىيىنى دياردەكا بەلافكرىە ل پشكىن زمانى
ەرەبى، كو دىتە ئارياشەكا فېركنا زمانى ەرەبى (حمد و
رحمة، 2013: 165-178).

د. پىراپوونىن فەكۆلىنى: پىراپوونا فەكۆلىنى يا پىكەتتە ژ دەستىشانداندا
كۆمەلا فەكۆلىنى وسەمپلا بو ھاتىيە ھەلېئارتىن و ئالافى ھاتىيە بكارھىيان و
چاوانىيا دانان و جىيەجىكرنا ھۆيىن ئامارى يىن پشەبەستىن ل سەر ھاتىيە
كرن ب ئەفى شىوھى ل خوارى دياركرى:

1.2.1.6 دەست نىشانكرنا كۆمەلا فەكۆلىنى

كۆمەلا ئەفى فەكۆلىنى ھاتىيە دەستىشانداندا ژ(33) مامۇستايىن كۆلېز پەرەردا
بىيات بۇ سالا(2019-2020) .

2.2.1.6 ھەلېئارتىن سەمپلا فەكۆلىنى

پشتى كۆمەلا فەكۆلىنى ھاتىيە ھەلېئارتىن، فەكۆلەرەن سەمپل ب شىوھىكى
ھەرەمەكى ھەلېئارتىيە، كو ژمارا ئەوان ژ (33) مامۇستايان پىكەتتە، (17) يىن
پۇلا ئىككى ل پشكا زمانى كوردى و (16) ژ مامۇستايىن پۇلا دووېن ژ دەوما
سپىدەھىيان و ئىقاران .

3.2.1.6 ئالافى فەكۆلىنى

فەكۆلەرەن را پرسىن ل دويف پەسنايان وسقا ئالافى فەكۆلىنى دانا، بۇ كۆمكرنا
دانايان ژ سەمپلا فەكۆلىنى. ھەرەوسا راپرسىن ئىكە ژئالافى فەكۆلىنىن وسقىدا
دەيتەبكارھىيان(فان دالين، 1984: 395) . دانا قوناغىن راپرسىنان ب ئەفان
پىراپوونىن ل خوارى دياركرى دەيتە دەستىشانداندا:

ا. دانانا برەگەيىن راپرسىنى: پشتى لىنېرىنا فەكۆلەرەن ل سەر ژمارەكا فەكۆلىنىن
بەرى و بابەتىن گرئداى ب بابەتى شاشىيىن بەرەلاف د رېئىسىيىدا ، چ
راپرسىن نەدىتن ژبۇ جىيەجىكرنا ئارمانجا فەكۆلىنى، لەورا فەكۆلەرەن ب خو
ب دانانا راپرسىنى راپوون ژبۇ دەستىشانداندا شاشىيىن بەرەلاف د
رېئىسىيىدا ، ل دەف قوتابىيىن پشكا زمانى كوردى ل پەرەردا بىيات ل
دويف راپوچوونىن مامۇستايان و پشتى ھنگى راپوون ب دىزانكرنا
ژمارەكا برەگەيا كو كۆزى ئەوان ژ(32) برەگەيان پىكەدھىت .

ب. راستگويىا ئالافى: فەكۆلەرەن راستگويىا ديار يان خويا درەئىخستىن ژ
پىشكىشكرنا راپرسىنى بۇ ژمارەكا ژ دادلىپرسىنەرەن (المحكىن) د بىياى
زانستىن پەرەردەيى و زمانى و رىكىن وانەگوتنا زمانى كوردىدا ، ژبۇ
دەستىشكرنا راپو بۇچوونىن ئەوان د راستگويى و گونجانداندا برەگەيان د
بوارپىن روھونكرن و گونجانداندا ئەوان ژبۇ بابەتى فەكۆلىنى و ل ژىر
پىشنىارپىن دادلىپرسىنەرەن، ھندەك ژ ئافان برگان ھاتىيە راستگەكرن و
ژىرپىن ژلاين زانستىيە ،كو پەسندكرنا ئەوان ل سەر ب رېزەيەيا (80%)
پتروبو و پىراپوونىن راستگەكرنا پىندى لسەر ژمارەكا برەگەيان كو ژ (32)
برەگەيان پىكەدھىت.

ج. بىنەھىيايان خۇجھىيا ئالافى: سەمپلا لىنېرىنى ھاتىيە ھەلېئارتىن ژمامۇستايىن
پەرەردا بىيات ژ پشكا زمانى كوردى ،ل زانكوييا دھوك كو سەمپلا لىنېرىنى
ژ (33) مامۇستايىن پشكا زمانى كوردى قوناغا ئىكى و دووېن پىكەدھىت،
كو (17) يىن قوناغا ئىككىيە و(16) مامۇستايىن قوناغا دووېنە و راپرسىن
ھاتىيە ب دوو رىكان ھاتىيە پەلافكرن، ب رىكا تۇنلاين و ب رىكا
راستەخو، ژبۇ درەئىخستىن ھاوكىشا خۇجھىيا راپرسىنى ،ھاوكىشەيا گرپىدانا
پىرسونى (معامل الارتباط بيرسون) ھاتەبكارھىيان و ھاوكىشەيا خۇجھىيى
ھاتە دياركرن ب يەكسانا (80%) كو ئەف ھاوكىشەيان فاكەرە زۆر باشە
ژبۇ خۇجھىيى و ب ئەفى رەنگى ئەف راپرسىنە خۇجھىبوو(البىياتى
واثناسيوس، 1977: 194).

د. چەندىيا ئالافى: ژىيخەمەت دانا پەسەنكا ژمارەيا برەگەيان ، ئەوېن ژ (32)
برگان پىكەكەي و دانا سى پىگوهۇران ژبۇ ھەر برەگەيەكى و دانانا نمرەيەكى
بۇ ھەر پىگوهۇرەكى ب ئەفى شىوھى ل خوارى دياركرى:

• ب شىوھەيەكى زۆر (3)

دووین ؟

• ب شىۋەيەكنى ئافىنى (2)

• ب شىۋەيەكنى كىم (1) .

ژۇ بەرسىدان ل سەر ئەفى. پىسارى ئەكۆلەرەن ھاۋكىشەيا ئافەندا مەرجى (الوسط المرح) جنبەجىكرىنە و رابووينە ب دەرىئىخستانا حدەيا بەرگەين ئالافى ئەكۆلىنى ل دوىف سەنگا رېژەينى و قافارتنا ئەوان ھاتەكرن، وەكو د ئەفان خستەين ژمارا (1) و ژمارا (2) يىن ل خوارىداھاتىنە پىشكىشكرن :

ژ خستەين (1) ديارديت كو حدەيا ھەمى بەرگەيان ئافەندا گرئانا ئەوى گەھشە (64%) و ب شىۋەكنى كشتى رابوچوونىن مامۇستاگەھشە (73%) ،كو ئەف چەندە ئامازەين ب ھندى دكەت،كو ھەمى بەرگە ئەوى چەندى د شاشىين بەرەلەف درئىئىسىندا دگەھىنت، كو ل دەف قوتايىين قوناغا ئىكىنى ل دوىف رابوچوونا مامۇستا ئەفەنە: نەجوداكرنا پىتا (ج) ژ پىتا (ج) و بەرۋاژى و دانا پىتا (ر) ل جھى پىتا (ر) و بەرۋاژى، بەرەلاقرىن شاشىينە درئىئىسىندا ل دەف قوتايىيان ، ئانكو ب پلەيەيا ئىكەم دەھىنە ھەژمارتن ، چىدىت ئەگەرى ئەفان شاشىيا بۇ ھندى ب زفرىت كو فورمى ئەفان پىتان زۆر ل ئىك نىزكن و د دوىفدا دانا پىتا (ل) ل جھى پىتا (ل) و بەرۋاژى، دانا پىتا دانا (و) ل جھى پىتا (و) ، گۆھورىنا پىتا (ى) بۇ (ئ) ، و پىكرىنە كرن ب ھىيائىن خالبەندىيى ب پلەيا دووم دەھىتەدانان . ھەروەسا ھەلەين زمانى ل دەمى ئىسىنا دەرىينى و دانا پىتا (ب) ل شىنا پىتا (پ) و دانا پىتا (و) ل جھى پىتا (وو) ب پلەيا سىيەم دەھىنە ھەژمارتن و ھەلە درئىئىسىنا ھەژمارەيانداو نەزانىنا خستەين 1: حدەيا بەرگەيان و سەنگا رېژەيا شاشىين تاكلن سەمپلا ئەكۆلىنى يا قوناغا

ئىكى بە

ھ. پراكىكرنا ئالافى ئەكۆلىنى: پشتى ئەكۆلەرەن دانانا راپرسىنى لسەر شاشىين بەرەلەف درئىئىسىندا ل دەف قوتايىين پشكا زمانى كوردى ل دوىف رابوچوونا مامۇستايان ب دووماھىك ھىناى و ل دوىف ھەژمارتا ئابەتەندىين سايكومەترى ، ئەكۆلەرەن ئالاف پراكىكر و داخواز ژ تاكلن سەمپلى كر، كو دانانا ھىيائى (√) ل ژىر ھەر پىنگۆھۆرەكا ئامازەين ب بەرسىدان ھەلېژارتى بكەت، پاشى دوويانى ھاتەكرن ل سەر تەمامكرنا ھەمى بەرسىدان ژ ھەر بەرگەيەكنى ژ بەرگەين راپرسىنى .
و. ھۆين ئامارى: ئەكۆلەرەن بشتەستىن ل سەر شروەفەكرنا داتايان ل سەرئەفان ھۆين ئامارى يىن ل خوارى دياركرى كرىنە :

• فاكىكرى يان ھاۋكىشەيا گرپدانا پىرسونى (معامل ارتباط بيرسون) :

ژبو ھەژمارتا خوجىيا ئالافى ئەكۆلىنى (البياق، 2008 : 140).

• ئافەندا مەرجى (الوسط المرح) : ژبو ھەژمارتا حدەيا (حدة) بەرگەيان (البياق، 2008: 92).

• سەنگا رېژەينى (الوزن النسبي): ژبو دەستىشەكرنا گرنگىيا رېژەيەيا بەرگەيان (الجورى، 1992: 16) .

• تاقىكرنا : (t - test) ژبو دوو نمونەين سەرەخۇ ژىنخەمەت تاقىكرنا پىسارىار دووین (البلداوي ، 2004 : 227).

○ پشتەستىن ل سەر پروگرامى ھەكەيا ئامارى (الحقيية الاحصائية)

يا زانستىن كۆمەلەيەتق (spss) ژبو مەبەستا لىزفرىنى يان

پىداچوونى.

○ پىشكىشكرنا دەئەنجامىن ئەكۆلىنى و گەنگەشەكرنا ئەوان.

پشتى داتا ژ تاكلن نمونا ئەكۆلىنى ھاتىنە كۆمكرن ، شروەفەكرن ب شىۋەيەكنى ئامارى ھاتە دياركرن و گەنگەشەكرن ل ژىر سايەيا پىسارىين ئەكۆلىنى ب ئەفى شىۋەيەكى ل خوارى دياركرى ھاتىنە دياركرن :

1.3.2.1.6 ئەنجامىن گرئداى ب پىسارى ئىكشە

"ئەرى ئەو چ شاشىين بەرەلەف درئىئىسىندا، ل دەف قوتايىين پشكا زمانى كوردى ل پەروردا بىناى ل دوىف رابوچوونىن مامۇستايان ل قوناغا ئىكىنى و

دەمى ئاقىكرنى، بەرۇفازى ل ئاستى دەمى دەپن ھەژمارتن وب ھەمان شىئوھ دانا ئامرازين ئامرازين ب شىئوھەكى نە دروست، گوھورينا پيتا (ك) بۇ پيتا (ك) و بەرۇفازى ب پلەيا يازدېدھيت، ديسان نە جوداكرنا پيتا (وو) ژ (و)، دانا پيتا (ە) ل جھى (ە) ژئەوان ھەلەيانە ئەوپىن ل ئاستى دوازدي دەپنە ھژمارتن و گوھورينا پيتا (ە) بۇ (ا) وبەرۇفازى ب پلەيا سىزدنيە، ل دوماهي ئقيسنا ئاقتن تايەت ب شىئوھ كى ھەلە، دانا پيتا (ز) ل شويئا پيتا (ژ) ژئەوان ھەلەپىن بەرەلەف ل دەف قوتايپان دەپنە ئەنجامدان.

خشتەين 2: حەدەيا برەگيان و سەنگا رېئەيا ھەلەپىن ئاكتن سەپلا فەكوليتى ياكى قۇناغا

دوونى

ژ	قۇناغا دوونى (16)	نەمرايەدەپن سەنگا رېئەيا قافارتن	برەگيان ھەلەيان
1	2.56	85.33%	نەپىكرىيا ھيا يان ئيشانين پىرسنى
2	1.87	62.33%	گوھورينا پيتا (ك) بۇ پيتا (ك) و بەرۇفازى
3	2.43	81%	گوھورينا پيتا (ى) بۇ (ئ)
4	1.75	58.33%	گوھورينا پيتا (ە) بۇ (ا) وبەرۇفازى
5	2.43	81%	دانا (و) ل جھى (وو)
6	2.56	85.33%	نەجوداكرنا پيتا (ج) ژ پيتا (ج) وبەرۇفازى
7	2.43	81%	دانا پيتا (ر) ل جھى پيتا (ر) و بەرۇفازى
8	2.06	68.66%	دانا پيتا (ە) ل جھى (ە)
9	2.37	79%	نەجوداكرنا پيتا (ز) ژ پيتا (س)
10	2.18	72.66%	دانا (و) ل جھى پيتا (و)
11	1.93	64.33%	نەجوداكرنا (ف) ژ (ف)
12	2.25	75%	فەگوھاستنا تيا (ش) ل شويئا (ژ)
13	2.12	70.66%	دانا پيتا (ز) ل شينا پيتا (ز)
14	2.00	66.66%	نە جوداكرنا پيتا (وو) ژ (و)
15	2.06	68.66%	دانا پيتا (ئ) ل شويئا (ى)
16	2.25	75%	نەزانيا جوداھي دناھي (پ) و (ب) دا
17	2.37	79%	شاشى د رېئىسنا دەستە واژاندا زۆرن
18	1.75	58.33%	ئقيسنا ئاقتن تايەت ب شىئوھ كى ھەلە
19	2.37	79%	ھەلە د رېئىسنا ژمارەياندا
20	1.93	64.33%	ھەيونا ھەلەپىن رېئىسنى پترن ل دەمى ئاقىكرنى
21	2.18	72.66%	نەجوداكرنا پيتا (س) ژ پيتا (ز)
22	2.31	77%	ھەلەپىن رېئىسنى ل دەمى ئقيسنا راپورتين زانستى پترە
23	2.5	83.33%	دانا پيتا (ل) ل جھى (ل) وبەرۇفازى
24	2.37	79%	دانا پيتا (د) ل جھى پيتا (ت) وبەرۇفازى
25	2.31	77%	تېگدانا سىئانتيكا پەيئى
26	2.06	68.66%	نە پىكرىيا بكارھيئانا ئامرازين پەيئەندى ل جھى دروست
27	1.93	64.33%	بكارھيئانا ئامرازين لكوئين دروست
28	2.43	81%	ھەلەپىن زماي ل دەمى ئقيسنا دەپرىنى
29	1.93	64.33%	دانا ئامرازين ئامرازين ب شىئوھەكى نە دروست
30	2.5	83.33%	دانا پيتا (ب) ل شينا پيتا (پ)
31	2.25	75%	دانا پيتا (ت) ل جھى پيتا (د)
32	2.18	72.66%	ھەلەپىن رېئىسنى زۆرتن ل دەمى ئقيسنا ھوزان و ھەردەقەكى ئەدەپى.
	2.20	73.33%	كوتى كشتى

ژ خشتەين (2) ديارديت كى حەدەپيا ھەمى برەگيا نافەندا گرئانا ئەوى گەھشتە (64%) و ب شىئوھەكى كشتى راپوچوونين ماموستايان گەھشتە (73.33%)، كى ئەف چەندە ئامرازين ب ھندى دكەت كى ھەمى برەگە ئەوى

ژ	برەگيان ھەلەيان	نەمرايەدەپن سەنگا رېئەيا قافارتن	قۇناغا تېكىنى (17)
1	پىكرىيە كرن ب ھيايىن خالەپىنى	2.52	84%
2	گوھورينا پيتا (ك) بۇ پيتا (ك) و بەرۇفازى	1.94	64.66%
3	گوھورينا پيتا (ى) بۇ (ئ)	2.52	84%
4	گوھورينا پيتا (ە) بۇ (ا) وبەرۇفازى	1.82	60.66%
5	دانا پيتا (و) ل جھى پيتا (وو)	2.47	82.33%
6	نەجوداكرنا پيتا (ج) ژ پيتا (ج) وبەرۇفازى	2.58	86%
7	دانا پيتا (ر) ل جھى پيتا (ر) و بەرۇفازى	2.58	86%
8	دانا پيتا (ە) ل جھى (ە)	1.88	62.66%
9	نەجوداكرنا پيتا (ز) ژ پيتا (س)	2.29	76.33%
10	دانا (و) ل جھى پيتا (و)	2.52	84%
11	نەجوداكرنا پيتا (ف) ژ پيتا (ف)	2.23	74.33%
12	فەگوھاستنا پيتا (ش) ل شويئا (ژ)	2.05	68.33%
13	دانا پيتا (ز) ل شينا پيتا (ز)	1.76	58.66%
14	نە جوداكرنا پيتا (وو) ژ (و)	1.88	62.66%
15	دانا پيتا (ئ) ل شويئا (ى)	2.11	70.33%
16	نەزانيا جوداھي دناھي (پ) و (ب) دا	2.35	78.33%
17	شاشى د رېئىسنا دەستە واژاندا زۆرن	2.11	70.33%
18	ئقيسنا ئاقتن تايەت ب شىئوھ كى ھەلە	1.76	58%
19	شاشى د رېئىسنا ژمارەياندا	2.35	78.33%
20	ھەيونا ھەلەپىن رېئىسنى پترن ل دەمى ئاقىكرنى	2.00	66.66%
21	نەجوداكرنا پيتا (س) ژ پيتا (ز)	2.05	68.33%
22	شاشىين رېئىسنى ل دەمى ئقيسنا راپورتين زانستى پترە	2.17	72.33%
23	دانا پيتا (ل) ل جھى (ل) وبەرۇفازى	2.52	84%
24	دانا پيتا (د) ل جھى پيتا (ت) وبەرۇفازى	2.23	74.33%
25	شاشىين رېئىسنى دېنە ھوكرين تېگدانا بىئاقى سىئانتيكا پەيئى	2.17	72.33%
26	نە پىكرىيا بكارھيئانا ئامرازين پەيئەندى ل جھى دروست	2.05	68.33%
27	بكارھيئانا ئامرازين لكوئين دروست	2.00	66.66%
28	ھەلەپىن زماي ل دەمى ئقيسنا دەپرىنى	2.47	82.33%
29	دانا ئامرازين ئامرازين ب شىئوھەكى نە دروست	1.94	64.66%
30	دانا پيتا (ب) ل شينا پيتا (پ)	2.47	82.33%
31	دانا پيتا (ت) ل جھى پيتا (د)	2.11	70.33%
32	ھەلەپىن رېئىسنى زۆرتن ل دەمى ئقيسنا ھوزان و ھەردەقەكى ئەدەپى.	2.29	76.33%
	كوتى كشتى	2.19	73%

جوداھي دناھي پىتېن (پ) و (ب) دا ب پلەيا چوارەم دەپنە ھەژمارتن، و ھەلەپىن رېئىسنى زۆرتن ل دەمى ئقيسنا ھوزان و ھەردەقەكى ئەدەپى و نەجوداكرنا پيتا (ز) ژ پيتا (س) ژ پلەيا پىنجەمن ژ شاشىين قوتايپان، ب ھەمان شىئوھە دانا پيتا (د) ل جھى پيتا (ت) وبەرۇفازى ئەوان ژى، نەجوداكرنا پيتا (ف) ژ پيتا (ف) ژى ب ئاستى شەشەم دەپنە دياركرن. باشى ھەلەپىن رېئىسنى دېنە ھوكرين تېگدانا بىئاقى سىئانتيكا پەيئى، وھەلەپىن رېئىسنى ل دەمى ئقيسنا راپورتين زانستى زىدەرتر لى دەپن ب پلەيا ھەفتم دەپنە ئەنجامدان. د دويقدا شاشى د رېئىسنا دەستە واژان دا زۆرن، دانا پيتا (ت) ل جھى پيتا (د) ب پلەيا ھەشتم، و نە پىكرىيا بكارھيئانا ئامرازين پەيئەندى ل جھى ئەوان پى دروست. نەجوداكرنا پيتا (س) ژ پيتا (ز)، فەگوھاستنا پيتا (ش) ل شويئا (ژ) ل ئاستى نەھى دەپنە دانا. ھەروەسا بكارھيئانا ئامرازين لكوئين دروست، و ھەيونا ھەلەپىن رېئىسنى پترن ل

چەندى د شاشىيىن بەرەلەف درېئىسىندا دگەهنت، كۆل دەف قوتابىيىن قۇناغا دوويى ل دويىف رابوچوونا مامۇستاب ئەفى شىوئە: نەپىنگرىيا هيا يان نيشانىن پىرسىنى، نەجوداكرنا پىتا (ج) ژ پىتا (ج) بەرۇفاژى ، بەرەلەفترىن شاشىيىنە درېئىسىندا ل دەف قوتابىيىن ، ئانكو ب پلەيەيا ئىكەم دەهتە هەژمارتن و د دويىف دا دانانا پىتا (ل) ل جھى (ل) وبەرۇفاژى، دانانا پىتا (ب) ل شينا پىتا (پ) ب پلەيەيا دووم دەهتە دانان . هەروەسا دانانا پىتا (ر) ل جھى پىتا (پ) و بەرۇفاژى، گوهرىنا پىتا (ى) بۇ (ئ) ، هەلەپىن زمانى ل دەمى ئىسىنا دەرپىنى ، دانانا (و) ل جھى (و) و ب پلەيەيا سىنەم دەهتە هەژمارتن . دانانا پىتا (د) ل جھى پىتا (ت) وبەرۇفاژى، هەلە درېئىسىندا ژمارەندا، شاشى درېئىسىنا دەستە وازاندا زۆرن، نەجوداكرنا پىتا (ز) ژ پىتا (س) ب پلەيەيا چوارەم دەهتە هەژمارتن و تىگدانان سىانتىكا پەيى ل گەل زۆركنا هەلەپىن رېئىسىنى ل دەمى ئىسىنا راپورتىن زانستى ل ئاستى پىنچەم دەهتە ئەنجامدان. هەروەسا نەزانىنا جوداهىن دناقەرا (پ) و (ب) دا و فەگوهاستنا تىيا (ش) ل شويىنا (ژ) و دانانا پىتا (ت) ل جھى پىتا (د) ب پلەيەيا شەشەم دەهتە هەژمارتن. ديسان هەلەپىن رېئىسىنى زۆرتىن ل دەمى ئىسىنا هوزانى و نەجوداكرنا پىتا (س) ژ پىتا (ز) و دانانا (و) ل جھى پىتا (و) ب پلەيەيا حەفتەنى دەهتە دياركرن و ب هەمان شىوئە دانانا پىتا (ز) ل شويىنا پىتا (ژ) ل ئاستى هەشتى دەهتە هەژمارتن و دانانا پىتا (ە) ل جھى پىتا (ه) و نە پىنگرىيا بكارهينانا ئامرازىن پەيوەندى ل جھى دروست و دانانا پىتا (ئ) ل شويىنا (ى) ب پلەيەيا نەهى دەهتە دەستىشانكرن ، و نە جوداكرنا پىتا (و) ژىيا (و) ب پلەيەيا دەمى دەهت ، هەروەسا دانانا ئامرازىن ئامازەپى بشىوئەپەكى نە دروست و بكارهينانا ئامرازىن لكوتىن دروست و هەبوونا هەلەپىن رېئىسىنى پترن ل دەمى تافىكرنى وهەبوونا هەلەپىن رېئىسىنى پترن ل دەمى تافىكرنى ل گەل نەجوداكرنا (ف) ژ (ف) ب پلەيەيا يازدى دەهتە هەژمارتن .

ب هەمان شىواز گوهرىنا پىتا (ك) بۇ پىتا (ك) و بەرۇفاژى ل ئاستى دوازى دەهتە دەستىشانكرن . ل دووماهى گوهرىنا پىتا (ه) بۇ (ا) وبەرۇفاژى ل گەل ئىسىنا ناقتىن تايەت ب شىوئەپەكى هەلە ل ئاستى سىزدى ل دويىف رابوچوونا مامۇستايان دەهتە دياركرن.

2.3.2.1.6 ئەنجامىن گرپىدا ب پىسپارا دوويى فە

" ئەرى ل قىرى جوداهىيا راماندارا ئامارى ل ئاستى (0.05) دناقەرا رابوچوونىن مامۇستايىن قۇناغا ئىكىدا د شاشىيىن بەرەلەف درېئىسىندا ل دەف قوتابىيىن و ناهەنداهەژمارتىندا (المتوسط الحسابي) هەيە ؟"

ژۆ بەرسقدانى ل سەر ئەفى پىسپارى ، فەكۆلەران ناهەندا هەژمارە (المتوسط الحسابي) و لادەرا پىشەرى (الانحراف المعياري) و بهايى تائى (t-test)(القيمة التائية) دەرىئىخست ژۆ سەمپلا مامۇستايىن قۇناغا ئىكى ل بەشى زمانى كوردى ل سەر شاشىيىن بەرەلەف درېئىسىندا ل دەف قوتابىيىن وهەمبەركنا ئەوان ب ناهەندىن گرپمانى (المتوسط الفرضي) هەروەكو دانا د خستەپى (3) دا دياردن:

خستەپى 3: ناهەندا گرپمانى ولادەرا پىشەرى و تىستا تائى (t-test) ژۆ سەمپلا مامۇستايىن قۇناغا ئىكى ل پىشكا زمانى كوردى

ژمارا تاكين سەمپلى	ژمارا بركايان (المتوسط الفرضي)	ناقەندا گرپمانى (المتوسط الحسابي)	ناقەندا هەژمارەپى (المتوسط الحسابي)	لاەرا پىشەرى (الانحراف المعياري)	بهايى تائى (القيمة التائية)	ئاستى راماندارى (مستوى الدالة)
17	32	64	73.090	8.556	48.324	1.740
هەيە (دالة احصائياً)						

ژ ئەفى خستە ديارديت كۆ بهايى هەژمارتا تائى (القيمة التائية المحسوبة) ، كۆ ب كۆزى (48.324) پىكدهيت، زىدەترە ه ژ بهايى تائيا خستە (القيمة التائية الجدولية) كۆ دىتە (1.740)، ئەف چەندە ئامازەپى ب هەندى د دەت كۆل قىرى جوداهىيا راماندارا ئامارى د ناقەرا رابوچوونىن مامۇستايىن پۇلا ئىكىدا ل پىشكا زمانى كوردى هەيە ، د شاشىيىن بەرەلەف درېئىسىندا ل دەف قوتابىيىن كۆلپا پەرودە دىيات.

3.3.2.1.6 ئەنجامىن گرپىدا ب پىسپارا سىپشە

" ئەرى ل قىرى جوداهىيا راماندارا ئامارى ل ئاستى (0.05) دناقەرا رابوچوونىن مامۇستايىن قۇناغا دوويىدا د شاشىيىن بەرەلەف درېئىسىندا ل دەف قوتابىيىن و ناهەنداهەژمارتىندا (المتوسط الحسابي) هەيە ؟"

ژۆ بەرسقدانى ل سەر ئەفى پىسپارى ، فەكۆلەران ناهەندا هەژمارە (المتوسط الحسابي) و لادەرا پىشەرى (الانحراف المعياري) و بهايى تائى (t-test)(القيمة التائية) دەرىئىخست ژۆ سەمپلا مامۇستايىن قۇناغا دوويى ل بەشى كوردى ل سەر

شاشىيىن بەرەلەف درىنقىسىنىدا ل دەف قوتايىيان و ھەمبەركنا ئەوان ب نافەندا گىماتىقە (المتوسط الفرضي)، ھەروەكو داتا د خستەيى (4) دا دياردييت.

خستەيى 4: نافەندا گىماتى و لادەرا پىقەرى و تىستا تائى (t-test) ژۆ سەمپلا مامۇستايىن

پشكا زمانى كوردى ل قۇناغ دوويى

ئاستى	ئافەندا	ئافەندا	ئافەندا	ئافەندا	ئافەندا	ئافەندا
ژمارا تاكىن ژمارا	گىماتى	ھەزمارەي	پىقەرى	بەيى تائى (القيمة الثانية)	راماندارى	ئاستى
سەمپلى	برگايان	المتوسط	الانحراف	ھەزمارەي	خستەيى	الدالة
الفرضي	الحسابي	المعياري	المحسوبة	الجدولية	((0.05))	
راماندارا						
16	32	64	73.559	7.826	53.167	1.746
ئامارى ھەبە						
دالە						
احصائياً)						

ژ ئەففى خستەيى دياردييت، كو بەيى ھەزمارتا تائى (القيمة الثانية المحسوبة) كو ب كۆزى (53.167) پىكدهيت، زىدەترە ھ ژ بەيى تائىيا خستەيى (القيمة الثانية الجدولية) كو دىتە (1.746)، ئەف چەندە ئامۇمەيى ب ھندى ددەت كو ل قىرى جوداھىيا راماندارا ئامارى د نافەرا رابوچوونىن مامۇستايىن قۇناغ و دوويىدا ل پشكا زمانى كوردى ھەبە، ئەوژى دشاشىيىن بەرەلەف د رىنقىسىنىدا ل دەف قوتايىيىن كۆلپا پەرودەدا بنىات.

4.3.2.1.6 ئەنجامىن گىرداى ب پىسپارا جوارىقە

"ئەرى ل قىرى جوداھىيا راماندارا ئامارى ل ئاستى (0.05) د نافەرا رابوچوونىن مامۇستايىن قۇناغ ئىكى و دوويى د شاشىيىن بەرەلەف درىنقىسىنىدا ل دەف قۇتايىيىن پشكا زمانى كوردى ل دويف يىگوھۇرا (المتغير) قۇناغ خواندى ھەبە؟" تىستا (t-test) ژۆ ھەردو سەمپلىن سەرىخو ژ مامۇستايىن پشكا زمانى كوردى يىن قۇناغ ئىكى و دوويىيە ھەروەكو د خستەيى (5) دا دياردين.

خستەيى 5: سەنگىن پىزەي و بەيى تائى (القيمة الثانية) ژۆ تاكىن سەمپلا فەكولىن ل دويف

پىگوھۇرا (المتغير) ھەردو قۇناغىن خواندى.

ژمارا	ژمارا	ئافەندا	ئافەندا	ئافەندا	ئافەندا	ئافەندا
تاكىن	برگايان	ھەزمارەي	پىقەرى	بەيى تائى (القيمة الثانية)	راماندارى	ئاستى
سەمپلى	المتوسط	الانحراف	ھەزمارەي	خستەيى	الدالة	مستوى
الحسابي	المعياري	المحسوبة	الجدولية	((0.05))		
راماندارىنە						
17	32	73.090	8.556	0.229	2.031	
غىر دالە)						
16		73.559	7.826			

ژ ئەففى خستەيى دياردييت، كو بەيى ھەزمارتا تائى ب كۆزى (0.749) پىكدهيت،

كو كىمترە ژبەيى تائىيا خستەيى يا ژ (2.031) پىكدهيت، ئەف چەندە ئامۇمەيى ب ھندى ددەت كو ل قىرى جوداھىيا راماندارا ئامارى د نافەرا رابوچوونىن مامۇستايىن پۆل ئىكى و دوويىدا ل پشكا زمانى كوردى يىنە، ئەوژى د شاشىيىن بەرەلەف د رىنقىسىنىدا ل دەف قوتايىيىن كۆلپا پەرودەدا بنىات.

7. دەرتەنجام

ل ژىر پوناھىيا ئەنجامىن فەكۆلەر گەھشتىيى، ئەوژى ئەففىن ل خوارىنە:

- ل قىرى رىزەيەكا بەرقرە وگەلەك ژ شاشىيىن بەرەلەف د رىنقىسىنىدا ل دەف قوتايىيىن پشكا زمانى كوردى ل قۇناغ ئىكى و دوويى ھەبوون ئەوژى ل دويف رابوچوونىن مامۇستايىن .

- رابوچوونىن مامۇستايىن پشكا كوردى، ھەردو قۇناغ گەلەك نىزىكى ئىك بوون، ئانكو ل ھەف نىزىك بوون.

8. پاسپاردە

فەكۆلەر پاسپاردىن خو بو جىن پەرىس ئەوین پەيودەدى ب ئەففى چەندىقە ھەبە دياردەكن:

- دووپاتى ل سەر گرنگىيا ياساين رىنقىسىنى د زمانى كوردىدا بكن و دىچوون ل سەر ئەگەرى ئەفان شاشىيىن بەرەلەف د رىنقىسىنىدا بكن و ل دىتا چارەسەرىيان ل دويف ياسەيەكا ئىگرى يا رىنقىسىنى د زمانى كوردى دا بگەرن، ئانكو ھەولا گرنگىيا ياساين رىنقىسىنى د زمانى كوردىدا ژ لايى فەكۆلەر وتايەتمەند و شارازايىن زمانى كوردى و بىتەكن، ئانكو ھەزارەتا پەرودەدى و خواندنا بلند.

- دووپاتى ل سەر مامۇستايىن سەرەتاي بەرى قۇناغ زانكويى بىتەكن، ئەوژى ل سەر چاوايا فىركنا رىكىن رىنقىسىنا زمانى كوردى ژ لايى فەكۆلەر وتايەتمەند و شارازايىن زمانى كوردى و ھەزارەتا پەرودەدى و خواندنا بلند.

- فەكنا كورسىن زمانى كوردى ژۆ قوتايىيىن قۇناغىن زانكويى و گرنگىدان ل سەر زانكويىن ل شاشىيىن بەرەلەف د رىنقىسىنىدا.

- دوير بوون ژ رىكىن وانە گوتنا كلاسىكى ئەوا ب تىن تەكەزى ل سەر ژەركن و ھەركىرانى د زمانى كوردى دا دكەت.

9. پىشنيار

- ژبو تەمامكرنا ئەففى فەكۆلىتى پېششار دەپتە كرن ب ئەنجامدان فەكۆلىنا دهاق
و هكول خوارى دياركرى:
- بهارور دكرنەك بېتتە كرن ل سەر ئەوان شاشيىن بەر بەلاف د رېنقىسىندا
ين بهرنگارىيا شاشييان ل دەف قوتابىن پشكا زمانى كوردى ل كولىزا
پەروردا بيات دكەن.
 - ئاستەنگىن بهرنگارىيا ئەفان شاشييان ل هەمان بەش دياركەن .
 - كارتىكرنا شاشيىن د رېنقىسى ل سەر زمانى ب گشتى و ب تايەت ل
سەر شىسىنا زمانى كوردى .
 - كارتىكرنا چاخشاندنا دەركى ل سەر زالبونا ئەفان شاشيىن د رېنقىسى ل
دەف قوتابىيان وراستەكرنا ئەوان .
 - فەكۆلىتىن بەرفەرەتەر د ئەففى بياقيدا بېتتە ئەنجامدان ، ب تايەتقى ل سەر
دانانا ياسايەكا ئېككرتى ژبو رېنقىسىنا زمانى كوردى.
- 10. ژېدەر**
1. ابراهيم، عبد المنعم (1966) الموجه العام لمدرس اللغة العربية ، ط (1) ، دار
المعارف، القاهرة ، مصر .
 2. إساعيل، زكريا (2005) طرق تدريس اللغة العربية، دار المعرفة للنشر- والتوزيع،
القاهرة، مصر .
 3. البلباوي، عبد الحميد عبد المجيد (2004) أساليب البحث العلمي والتحليل
الإحصائي، ط (1)، دار الشروق للنشر والتوزيع ، عمان ، الأردن .
 4. البياتي، عبد الجبار توفيق (2008) الإحصاء وتطبيقاته في العلوم التربوية
والنفسية، ط (1)، إثراء للنشر والتوزيع، عمان، الأردن.
 5. البياتي، عبد الجبار، واثناسيوس زكريا (1977) الإحصاء الوصفي والاستدلالي
في التربية وعلم النفس، مطبعة مؤسسة الثقافة العالمية، بغداد.
 6. جانة، محمد عبيد (2006) المعلم اعدادة-تدريسه-كفاياته، العربي، ط (1)، دار
الصفاء، عمان، الاردن.
 7. حمادة، خليل عبدالفتاح ، والجوجو، الفت محمد، والسميري، عبدربه هاشم ،
وابومنديل، ايمن عبدربه، (2006) ، الموسوعة الغراء في تعليم قواعد الاملاء، مكتبة
سمير منصور، غزة فلسطين -شارع الوحدة ، ط 1.
 8. زايد، فهد خليل (2006) الاخطاء الشائعة النحوية والصرفية والاملائية، دار
اليازوري العلمية للنشر والتوزيع.- الاردن -عمان .
 9. صوالحة، عويصة (2016). الأخطاء الإملائية الشائعة لدى تلاميذ المرحلة
ابتدائية ذوي صعوبات التعلم في غرف المصادر بالمدرسة الأردنية في ضوء
بعض المتغيرات: دراسة تشخيصية. مجلة كلية التربية، جامعة الازهر، العدد (167)
الجزء الاول.
 10. الظفيري، محمد (2002) الأخطاء الإملائية الشائعة عند طلاب الصفين الثالث
والرابع من المرحلة المتوسطة بدولة الكويت، المجلة التربوية، جامعة الكويت،
كلية التربية، م (16)، ع (63)، ص 193 ص 224 .
11. عبد المنعم ، إبراهيم علي (2018). إشكالية عدد الأصوات العربية وأسباب
الأخطاء الإملائية الشائعة، وشدة (ال الشمسية). مجلة سر من رأى ، (57) 14
225-256
 12. عطية، محسن علي (1999) الاخطاء الاملائية فيما يكتبه طلبة قسم اللغة
العربية في كلية التربية ، مجلة جامعة بابل، المجلد الرابع، العدد الثاني ، بابل .
 13. عمران جاسم حمد، و فرمان قحط رحيمه. (2013). الأخطاء الإملائية الشائعة
لدى طلبة كليات التربية في الجامعات العراقية (تشخيص وعلاج). مجلة العلوم
الانسانية، 1(16)، 170-185.
 14. عواد، فردوس اسماعيل (2012) الاخطاء الاملائية اسبابها وطرائق علاجها ،
تدريسه في معهد اعداد المعلمات
 15. فان دالين، ديوبولان (1984) منهاج البحث في التربية وعلم النفس، ترجمة محمد
نبيل وآخرون، ط (3)، مكتبة الانجلو المصرية، القاهرة .
 16. مذكور، علي احمد (2000) تدريس فنون اللغة العربية، دار الفكر العربي ، القاهرة
، مصر .
 17. معروف، نايف (1985) خصائص العربية وطرائق تدريسها المهارات التي ينبغي
رطبها بالإملاء ، ط (1)، دار النفائس بغداد .
 18. العنبيكي، قحطان عدنان حسين، (2017) ، أخطاء الطلبة الاملائية وعلاقتها
بالاخطاء النحوية في المرحلة المتوسطة و مقترحات علاجها، مجلة دبالى، العدد
(73).
 19. الموسوي نجم عبد الله غالي، صبري داود عبد السلام والغضبان، سلام ناجي
باقر (2007) الأخطاء الإملائية الشائعة لدى تلاميذ المرحلة الابتدائية من وجهة
نظر معلمي المادة ومعلماتها. مجلة أبحاث البصرة للعلوم الأنسانية. 27-5، (1-B))
32.
 20. النجار، محمد رجب (2001) الكتابة العربية العربية مهارتها وفنونها، الكويت:
مكتبة دار العروبة للنشر والتوزيع.
 21. هجرس، محمدي صالح (1985) الاخطاء الاملائية الشائعة لدى التلاميذ الصفوف
الثلاثة الاخيرة، (رسالة ماجستير غير منشورة)كلية التربية، جامعة بغداد .
22. Donald, A, et al. (2004). Introduction to research in education.
New York: Allyn & Bacon.
 23. Mor, M., & Fraenkel, A. S. (1982). A hash code method for
detecting and correcting spelling errors. *Communications of the
ACM*, 25(12), 935-938.
 24. Protopapas, A., Fakou, A., Drakopoulou, S., Skaloumbakas, C., &
Mouzaki, A. (2013). What do spelling errors tell us? Classification
and analysis of errors made by Greek schoolchildren with and
without dyslexia. *Reading and Writing*, 26(5), 615-646.